VIKIPEEDIA

Luvi keel

Luvi keel oli keel või keelterühm, mis kuulus indoeuroopa keelkonna anatoolia harusse, mille tuntuim esindaja on hetiidi keel. Luvi keelest on teada kaks varianti, mida nimetatakse nende kirjutamiseks kasutatud kirjasüsteemide järgi: kiilkirja-luvi ja hieroglüüfi-luvi. Küsimuses, kas need on kaks keelt või üks, puudub tänini teaduses üksmeel.

Luvi keele levikuala

Luvi keelele peetakse lähedaseks teisigi väljasurnud keeli Anatoolia mägismaal ja selle lähiümbruses, mistõttu võib arvata, et sugulaskeeled moodustasid omaette haru. Mõned keeleteadlased nimetavadki neid luvi rühma keelteks. Protoluvi keelest kõneldes peetakse silmas nende keelte ühist eelkäijat. Vähem levinud hüpoteesid on seostanud luvi keelt ka lemnose, traakia ja vanakreeka keelega.

James Mellaarti arvates jõudsid protoluvi keele kandjad Anatoolia piirkonda mitme lainena põhjast 3. aastatuhandel eKr. Tänapäeval peetakse toonast sisserännet valdavat rahumeelseks. Arvatakse, et protoluvilased asustasid Früügia ning Trooja II.

Luvi hieroglüüf

Igatahes oli luvi keel üks 2. ja 1. aastatuhandel eKr kõneldud keeltest Anatoolia kesk- ja lääneosas ning Põhja-Süürias. Vanahetiidi tekstides nimetatakse mõningaid, kui mitte kõiki luvi keele kõnelejaid *Luwiya*, millest oletatavasti tulenes hilisem kohanimi Lüüdia (assüüria *Luddu*, vanakreeka Λυδία). 14. sajandiks eKr moodustasid luvi keele kõnelejad enamiku Hetiidi impeeriumi pealinna Hattuša elanikkonnast ja Hetiidi riigi kokkuvarisemise ajaks 1180. aasta paiku eKr oli Hetiidi kuningakoda täielikult kakskeelne. Luvi keelt kõneldi ka veel pärast hetiidi keele hääbumist Süüria uushetiidi kuningriikides nagu Milid ja Karhemiš ning Kesk-Anatoolias 8. sajandil eKr Tabali kuningriigis. Luvi keel suri välja umbes 600. aasta paiku eKr.

Kirjandus

- Beekes, R. S. P. 2003. ‘Luwians and Lydians.’ *Kadmos* 42:47–9.
- Hawkins, J. D. 1998. "Tarkasnawa King of Mira: ‘Tarkendemos’, Boğazköy Sealings, and Karabel.’ *Anatolian Studies* 48:1–31.
- Hawkins, J. D. 2009. ‘The Arzawa letters in recent perspective.’ *British Museum Studies in Ancient Egypt and Sudan* 14:73–83.
- Laroche, Emmanuel. *Catalogue des textes hittites* 1971.
- Melchert H. C. 2008b. 'Greek *mólybdos* as a loanword from Lydian.' In B. J. Collins et al., eds., *Anatolian Interfaces*, 153–7. Oxford.
- Melchert, H. C. 2008a. ‘Lycian’. In The Ancient Languages of Asia Minor, ed. R. D. Woodard, 46–55 at p. 46. Cambridge.

- Melchert, H. Craig (ed). *The Luwians*. Boston: Brill Academic Publishers, 2003. ISBN 90-04-13009-8.
- Melchert, H. Craig. *Anatolian Historical Phonology*. Amsterdam: Rodopi, 1994.
- Melchert, H. Craig. *Cuneiform Luvian Lexicon*. Chapel Hill: self-published, 1993.
- Melchert, H. Craig. "PIE velars in Luvian." In *Studies in memory of Warren Cowgill (1929–1985): Papers from the Fourth East Coast Indo-European Conference, Cornell University, June 6–9, 1985*, ed. C. Watkins, 182–204. Berlin: Walter de Gruyter, 1987.
- Melchert, H. Craig (2012). "The Position of Anatolian" (http://www.linguistics.ucla.edu/people/Melchert/The%20Position%20of%20AnatolianRevised3.pdf).
- Otten, Heinrich. *Zur grammatikalischen und lexikalischen Bestimmung des Luvischen*. Berlin: Akademie-Verlag, 1953.
- Rieken, Elisabeth. 'Luwier, Lykier, Lyder—alle vom selben Stamm?'. In *Die Ausbreitung des Indogermanischen. Thesen aus Sprachwissenschaft, Archäologie und Genetik. Akten der Arbeitstagung der Indogermanischen Gesellschaft, Würzburg, 24–26 September 2009*, ed. H. Hettrich and S. Ziegler, p. ??-??. Wiesbaden: Reichert, 2012.
- Rosenkranz, Bernhard. *Beiträge zur Erforschung des Luvischen*. Wiesbaden: Harrassowitz, 1952.
- Singer, I. 2005. ‘On Luwians and Hittites.’ *Bibliotheca Orientalis* 62:430–51. (Review article of Melchert 2003).
- Starke, Frank. 'Troia im Kontext des historisch-politischen und sprachlichen Umfeldes Kleinasiens im 2. Jahrtausend. *Studia Troica* 7:446–87.
- Starke, Frank. *Die keilschrift-luwischen Texte in Umschrift* (StBoT 30, 1985)
- Starke, Frank. *Untersuchungen zur Stammbildung des keilschrift-luwischen Nomens* (StBoT 30, 1990)
- Watkins, C. 1995. *How to Kill a Dragon: Aspects of Indo-European Poetics*. New York and Oxford.
- Watkins, C.1994. ‘The Language of the Trojans.’ In *Selected Writings*, ed. L. Oliver et al., vol. 2. 700–717. Innsbruck. = *Troy and the Trojan War. A Symposium held at Bryn Mawr College, October 1984*, ed. M. Mellink, 45–62. Bryn Mawr.
- Widmer, P. 2006. 'Mykenisch ru-wa-ni-jo, "Luwier".' *Kadmos* 45:82–84.
- Woudhuizen, Fred. *The Language of the Sea Peoples*. Amsterdam: Najade Pres, 1992.
- Yakubovich, Ilya. *Sociolinguistics of the Luvian Language*. Leiden: Brill, 2010.
- Yakubovich, Ilya. "The Origin of Luwian Possessive Adjectives". In *Proceedings of the 19th Annual UCLA Indo-European Conference, Los Angeles, November 3–4, 2007*, ed. K. Jones-Bley et al., Washington: Institute for the Study of Man, 2008.
- *Luwian Identities: Culture, Language and Religion between Anatolia and the Aegean*. Brill, 2013.

Välislingid

- Hieroglüüfiluvi foneetilised märgid (http://www.ancientscripts.com/luwian.html)

Pildid, videod ja helifailid Commonsis: **Luvi keel (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Luwian_language?uselang=et)**

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Luvi_keel&oldid=5256387"

Selle lehekülje viimane muutmine: 14:33, 28. märts 2019.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.